

Mała retencja w praktyce, w aktach prawnych i dokumentach strategicznych.

Spis treści:

1. Cele lekcji
2. Wprowadzenie
3. Poziom międzynarodowy
  - 3.1 Konwencje
  - 3.2 Dyrektywy
4. Poziom krajowy
  - 4.1 Akty prawne
  - 4.2 Dokumenty strategiczne
5. Poziom województwa
  - 5.1 Kodeks dobrej praktyki rolniczej
  - 5.2 Podsumowanie
  - 5.3 Pytania
  - 5.4 Odpowiedzi

Dofinansowano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

1. Cele lekcji

- Przegląd głównych aktów prawnych i dokumentów strategicznych związanych z podejmowaniem działań w zakresie małej retencji.

2. Wprowadzenie

Nie będziemy tu omawiać prawnych uwarunkowań budowy zbiorników wodnych ale zwrócimy uwagę na te dokumenty, które leżą u podstaw idei małej retencji, głównie tej nietechnicznej. Omówimy dokumenty międzynarodowe, głównie Ramową Dyrektywę Wodną oraz krajowe akty prawne (przede wszystkim Prawo wodne) i dokumenty strategiczne. Na poziomie wojewódzkim z kolei największe znaczenie mają Wojewódzkie Programy Małej Retencji.

3. Poziom międzynarodowy

3.1 Konwencje

Konwencja Ramsarska

Jest to konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptaków wodnych. Na tzw. Liście Ramsar znajduje się 13 polskich obszarów o łącznej powierzchni ponad 145 tys. ha. Zapisy Konwencji zawierają wytyczne dotyczące zarządzania zasobami wodnymi na obszarach mokradeł w celu ich zachowania i odtwarzania.

Porozumienie o ochronie niewielkiego ptaka z rodziny trzciniaaków - **wodniczki** (*Acrocephalus paludicola*) Wodniczka jest gatunkiem żyjącym na terenach podmokłych. Ochrona jej siedlisk wpisuje się zatem w działania z zakresu nietechnicznych metod małej retencji.

3.2 Dyrektywy

Ramowa Dyrektywa Wodna (Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej).

RDW jest kluczowym dokumentem polityki wodnej. Określa m.in. cele środowiskowe dla wód powierzchniowych podzielonych na jednolite części wód powierzchniowych (JCWP), np. odcinki rzek czy zbiorniki wodne wraz z ich zlewniami, oraz dla wód podziemnych podzielonych na jednolite części wód podziemnych (JCWPd). Jednolite części wód osiągają cel środowiskowy, kiedy ich stan jest co najmniej dobry. W przypadku JCWP przez dobry stan rozumie się dobry stan/potencjał ekologiczny (naturalna część wód/silnie zmieniona lub sztuczna część wód) i dobry stan chemiczny. W odniesieniu do JCWPd przez dobry stan rozumie się dobry stan ilościowy i dobry stan chemiczny.

W odniesieniu do wód powierzchniowych na pojęcie dobrego stanu/ potencjału ekologicznego w składa się wiele parametrów nazywanych elementami jakości wód powierzchniowych. Elementy te podzielone są na trzy główne grupy: podstawowe - biologiczne (np. ryby, rośliny wodne, bezkręgowce wodne) oraz wspierające - fizykochemiczne (np. natlenienie, pH, przewodność właściwa) i hydromorfologiczne (np. reżim hydrologiczny, ciągłość rzeki, morfologia koryta). Natomiast stan chemiczny określa stężenie różnych związków chemicznych i pierwiastków. Dla każdego elementu jakości wód powierzchniowych wyznaczony został odpowiedni sposób jego klasyfikacji, a w przypadku stanu chemicznego odpowiednie, dopuszczalne przedziały stężeń poszczególnych związków chemicznych i dzięki temu możliwe jest

dokonanie oceny jakości wód powierzchniowych. JCWP klasyfikuje się przypisując jej odpowiedni stan/potencjał ekologiczny (bardzo dobry/maksymalny, dobry, umiarkowany, słaby, zły) oraz stan chemiczny (dobry, poniżej stanu dobrego). Aby stan JCWP został określony jako dobry (osiągnięcie celu środowiskowego) zarówno stan/potencjał ekologiczny jak i stan chemiczny muszą osiągnąć parametry odpowiadające stanowi dobremu.

W odniesieniu do wód podziemnych na dobry stan wód składa się dobry stan ilościowy i dobry stan chemiczny. Jednym z wyznaczników dobrego stanu ilościowego jest to, że zmiany zwierciadła wód podziemnych na skutek działalności człowieka nie mogą prowadzić do:

- Niespełnienia celów środowiskowych przez wody powierzchniowe,
- Znacznego obniżenia zwierciadła wód podziemnych,
- Znaczących szkód w ekosystemach lądowych zależnych od wód podziemnych.

Również przy definiowaniu dobrego stanu chemicznego wód podziemnych stwierdzono, że poziom stężenia substancji zanieczyszczający nie może m.in. prowadzić do powodowania znacznych szkód w ekosystemach lądowych bezpośrednio zależnych od wód podziemnych. **Zatem RDW chroni wszystkie ekosystemy zależne od wód, a więc głównie obszary mokradeł, które są najcenniejszym elementem systemu małej retencji.**

Odrębną grupę celów środowiskowych stanowią tzw. cele dla obszarów chronionych. Jeśli dana JCWP stanowi jednocześnie któryś z określonych obszarów chronionych, np. obszar Natura 2000, wówczas celem środowiskowym dla takiej JCWP jest osiągnięcie takiego stanu, aby gatunki będące przedmiotem ochrony w obszarze N2000 zachowały tzw. właściwy stan ochrony. Osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego i chemicznego dla JCWP może być tożsame z celem środowiskowym dla obszarów chronionych, tzn. osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego i chemicznego wystarczy by zostały również spełnione określone wymogi dla obszarów chronionych. Jeśli tak się nie dzieje, dla danej JCWP obowiązuje jeden cel środowiskowy – ten bardziej restrykcyjny. RDW zapewnia zatem niejako dodatkową ochronę dla siedlisk chronionych już na mocy **Dyrektywy Siedliskowej**.

Dyrektywa Siedliskowa (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory). Określa zasady ochrony siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt (z wyjątkiem ptaków). Wśród chronionych typów siedlisk są np.. torfowiska.

Dyrektywa Ptasia (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa). Siedliskiem wielu cennych gatunków ptaków są obszary wodno-błotne. Ochrona siedlisk tych ptaków jest zatem powiązana z wieloma działaniami na rzecz małej retencji.

4. Poziom krajowy

4.1 Akty prawne

Głównym aktem prawnym jest tu ustawa z dnia 18 lipca 2001r. Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r., Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.) wraz z aktami wykonawczymi. Oprócz tego, że ustawą tą transponowano zapisy RDW, zawiera ona szereg zapisów pośrednio odnoszących się do małej retencji. Wskazuje np., że jednym z celów zarządzania zasobami wodnymi jest zapewnienia odpowiedniej ilości i jakości wody dla ludności, ochrona przed powodzią i suszą oraz zapewnienia wody na potrzeby rolnictwa.

4.2 Dokumenty strategiczne

Wśród dokumentów strategicznych na poziomie krajowym zawierających w mniejszym lub większym stopniu odniesienia do działań związanych z małą retencją, można wyróżnić:

- Strategię ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce,
- Politykę Ekologiczną Państwa,
- Krajową strategię ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- Strategię Gospodarki Wodnej,
- Projekt Polityki Wodnej Państwa do roku 2030.

Dokumenty te zawierają bezpośrednie odniesienia do zarządzania zasobami wodnymi, a w tym rozwój małej retencji lub też odnoszą się do tych zagadnień pośrednio poprzez ochronę obszarów wodno-błotnych.

5. Poziom województwa

Na poziomie wojewódzkim głównymi dokumentami są Wojewódzkie Programy Małej Retencji. Generalnie powstały one na bazie porozumienia z dnia 21.12.1995 zawartego między Wiceprezesem Rady Ministrów – Ministrem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej a Ministrem Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa dotyczącego współpracy w zakresie programu małej retencji. Programy te w zakresie konkretnych działań zawierają zarówno plany budowy zbiorników wodnych i uwarunkowania z tym związane, jak i opis nietechnicznych form małej retencji. Zapisy związane z ochroną i kształtowaniem zasobów wodnych można znaleźć również w wojewódzkich i gminnych programach ochrony środowiska.

6. Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej

Osobną kategorię stanowi tzw. Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej. Zawiera on zbiór konkretnych działań, w tym zabiegów agrotechnicznych zmierzających m.in. do ochrony wód i gleb na terenach rolniczych. Dokumentowi temu patronują: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwo Środowiska.

5. Podsumowanie

Ochrona wód, w tym ich zasobów jest jednym z filarów podstawowego europejskiego aktu prawnego kształtującego politykę wodną – Ramowej Dyrektywy Wodnej. Tematyka małej retencji jest obecna jest w wielu dokumentach strategicznych, na poziomie krajowym i wojewódzkim. Realizacja różne niewielkich projektów z zakresu małej retencji wodnej wpisuje się zatem w szereg dokumentów, co może stanowić dodatkowy argument sprzyjający podjęciu działań w tym temacie.

6. Ćwiczenia do materiału

Pytanie nr 1. Odszyfruj skróty:

- a) RDW
- b) JCWP
- c) JCWPd

Pytanie nr 2. Wymień cele środowiskowe dla jednolitych części wód powierzchniowych.

Pytanie nr 3. Wymień dwa krajowe dokumenty strategiczne nawiązujące do ochrony zasobów wodnych.

Pytanie nr 4. W jakim dokumencie znajdziesz najbardziej szczegółowy opis uwarunkowań związanych z małą retencją na poziomie województwa?

Pytanie nr 5. W jakim krajowym akcie prawnym będziesz szukał informacji na tematy związane z aspektami wodnymi?

7. Informacje zwrotne do ćwiczeń

1. a) Ramowa Dyrektywa Wodna
b) jednolita część wód powierzchniowych
c) jednolita część wód podziemnych
2. Dobry stan/potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny
3. Strategia ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce, Polityka Ekologiczna Państwa Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Strategia Gospodarki Wodnej, Projekt Polityki Wodnej Państwa do roku 2030.
4. Wojewódzki Program Małej Retencji
5. Ustawa Prawo wodne.

